

**КАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ
СТЕФАНИКА**

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ

СПАДКОВЕ ПРАВО

**Методичні вказівки для підготовки до семінарських
занять здобувачів 3-го курсу
денної та заочної форм здобуття освіти
081«Право»**

**Івано-Франківськ
2025 рік**

Схвалено кафедрою цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 26 серпня 2025 р.)

Затверджено Науково-методичною радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 09 вересня 2025 р.)

Рекомендовано до друку/електронного видання Вченою радою Навчально-наукового юридичного інституту Карпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 2 від 25 вересня 2025 р.)

Рецензенти:

Мироненко І.В. - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Карпатського національного університету імені Василя Стефаника

Петечел Н.М.- кандидат юридичних наук, доцент кафедри судочинства Карпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Гришко У.П. Спадкове право: методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів 3-го курсу денної та заочної форм здобуття освіти спеціальності 081 «Право». Електронне видання. Івано-Франківськ: Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2025. 43с.

Методичні вказівки для підготовки до семінарських занять здобувачів 3-го курсу денної та заочної форм здобуття освіти навчальної дисципліни «Спадкове право» розроблені на основі навчального плану підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право» Карпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Вказівки містять методичні рекомендації для підготовки до заняття, переліки питань, які виносяться до обговорення на занятті, практичні завдання для закріплення теоретичного матеріалу. До кожної теми наводиться перелік рекомендованої літератури, що включає навчальні посібники, наукові праці, матеріали судової практики та нормативно-правові акти.

Методичні вказівки призначені для здобувачів, науково-педагогічних працівників.

© Гришко У.П., 2025

© Карпатський національний

університет імені Василя Стефаника, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ.....	5
Семінарське заняття №1. Спадкове право як підгалузь цивільного права.....	5
Семінарське заняття №2-3. Тема № 2-3. Загальна характеристика видів спадкування. Спадкування за заповітом. Виконання заповіту.....	8
Семінарське заняття №4. Тема № 4. Спадкування за законом.....	12
Семінарське заняття №5. Тема № 5. Особливості спадкування окремих видів майна.....	16
Семінарське заняття №6. Тема № 6. Правове регулювання відкриття спадщини.....	18
Семінарське заняття №7. Тема № 7. Правове регулювання прийняття спадщини. Оформлення спадкових прав.....	21
Семінарське заняття №8. Тема № 8. Спадковий договір.....	24
Семінарське заняття №9. Тема № 9. Охорона спадкового майна.....	27
Семінарське заняття №10. Тема № 10. Спадкування в зарубіжних країнах.....	30
ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ.....	33
Семінарське заняття №1. Спадкове право як підгалузь цивільного права.	
Семінарське заняття №2-3. Тема № 2-3. Загальна характеристика видів спадкування. Спадкування за заповітом. Виконання заповіту.....	36
Семінарське заняття №4. Тема № 4. Спадкування за законом.....	40

ПЕРЕДМОВА

Предметом вивчення навчальної дисципліни є однойменна підгалузь права та законодавства, а також практика реалізації відповідних норм учасниками спадкових правовідносин.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Загальна частина спадкового права.
2. Особлива частина спадкового права.

Спадкове право регулює коло суспільних відносин, які виникають в процесі переходу прав та обов'язків від фізичної особи (спадкодавця) до інших осіб (спадкоємців), а також ряд дотичних відносин, що пов'язані із питаннями спадкування.

Основними джерелами цієї галузі виступають Цивільний кодекс України, Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про міжнародне приватне право», Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України та ряд інших законів і підзаконних актів.

Застосування спадкового законодавства в умовах ринкової економіки є дуже складним завданням і одним з основних, відповідальних напрямків роботи органів нотаріату та всіх інституцій громадянського суспільства. Підготовка юристів – фахівців у сфері спадкового права повинна стати одним з пріоритетних напрямів діяльності держави на сучасному етапі.

Важливо, щоб здобувачі освіти володіли необхідними знаннями у сфері спадкування в рамках сучасного спадкового права.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Спадкове право» є формування у здобувачів мислення категоріями приватного права, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо захисту суб'єктивних цивільних прав та інтересів у процесі спадкування.

Основними цілями вивчення дисципліни «Спадкове право» є набуття здобувачами знань та розуміння змісту норм спадкового законодавства України, формування умінь та навичок щодо самостійного розв'язання практичних проблем, які виникають у процесі реалізації цивільної правосуб'єктності учасників спадкових правовідносин, правильного застосування норм спадкового законодавства.

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ДЕННОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Тема №1.

СПАДКОВЕ ПРАВО ЯК ПІДГАЛУЗЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА (2 год.)

Методичні рекомендації: в процесі підготовки до заняття слід дати загальну характеристику спадковому праву як підгалузі цивільного права, визначити особливості його становлення та сучасний стан. Окрему увагу слід звернути на джерела спадкового права, зокрема, Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про міжнародне приватне право», численні підзаконні нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється правове регулювання спадкових правовідносин, зокрема, в частині процедури нотаріального оформлення. Слід також проаналізувати Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 15 травня 2008 р. Здобувачі повинні охарактеризувати принципи спадкового права, зокрема принцип свободи заповіту, принцип універсальності спадкування, визначити особливості та структуру спадкових правовідносин, а також охарактеризувати склад спадщини.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика спадкового права як підгалузі цивільного права. Предмет та метод правового регулювання.
2. Джерела спадкового права та їх загальна характеристика.
3. Принципи спадкового права
4. Поняття та структура спадкових правовідносин.
5. Поняття спадщини та склад спадщини. Права та обов'язки, що не входять до складу спадщини.

Практичні завдання:

Задача 1.

У померлої Г. залишилися два дорослих сина — С. та М. Спадкове майно, що залишилося після смерті Г., складалося з житлового будинку, дачі та предметів домашньої обстановки та вжитку. Через декілька днів після похорон матері С. пояснив М. (який страждав на алкогольну залежність), що ще за життя мати все своє майно заповідала йому, С.. Але оскільки вони рідні брати, то він, С., дозволяє йому, М., взяти собі деякі речі з предметів домашньої обстановки та вжитку. М. не заперечував, подякував братові і того ж дня забрав собі старенький холодильник, оскільки його власний холодильник незадовго перед цим вийшов з ладу. Через півроку, оскільки

інших заяв не надійшло, нотаріус видав С. свідоцтво про право на спадщину за законом на все майно. Через два роки М., якому стало відомо про відсутність заповіту, розповів цю історію знайомому юристу.

Дайте відповіді на запитання:

- 1) Яку консультацію може дати юрист М. з приводу захисту його прав?
- 2) Які норми чинного законодавства були порушені?

Задача № 2.

26 листопада 1993 р. Померла бабуся Сергія М., мати його матері. Після її смерті залишилось спадкове майно, яке складається з будинковолодіння по вул. Калініна, будинок 34 в с. Зелена. Його матір, являлась єдиним спадкоємцем до майна померлої та фактично прийняла спадщину, проживаючи разом із матір'ю, однак оформити будинок на себе не встигла. 19 жовтня 2007 р. мати померла. Після смерті матері Сергій М. являється спадкоємцем за законом 1 черги та у відповідності до діючого на час відкриття спадщини законодавства, фактично прийняв спадщину, що фактично стверджується довідкою виконкому сільської ради. Оформити спадковий будинок на себе він не може, оскільки мати не встигла оформити спадковий будинок на себе, а свідоцтво про право власності на спадковий будинок відсутнє. Інші спадкоємці на спадкове майно не претендують. Сергій М. звернувся в суд з позовом про визнання права власності на будинковолодіння в порядку спадкової трансмісії. *Яке рішення повинен прийняти суд?*

Задача № 3.

Громадянин Петренко помер 15 березня 2024 року в лікарні м. Києва. На момент смерті він був зареєстрований у м. Львові, але останні 5 років проживав у м. Одесі, де орендував квартиру. Його майно знаходиться: квартира у Львові, дача у Київській області, автомобіль.

Де і коли відкрилася спадщина? Який нотаріус буде вести спадкову справу?

Задача №4.

Син спадкодавця знищив заповіт батька, щоб спадщина перейшла за законом, а не за заповітом. Про існування заповіту свідчать записи в нотаріальному реєстрі та свідчення свідків.

Чи можна усунути сина від спадкування? Який порядок усунення? Чи успадкують інші спадкоємці?

Завдання №5 .Відобразіть схематично структуру джерел спадкового права.

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>
12. Консульський статут України . Указ Президента України від 2 квітня 1994 року №127/ 94. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>
13. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
15. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.
16. Кухарев О. Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 163–167.

17. Кухарев О. Є. Сутність права на обов'язкову частку у спадщині у спадковому праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 11–15.
18. Кухарев О. Є. Сутність обов'язків у складі спадщини. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 4. Том. 2. - С. 51–57.
19. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.
20. Заїка Ю. О. Напрямки оновлення спадкового законодавства України. *Вісник НАПрНУ*. № 1. 2020. С. 84-99.
21. Печений О.П. Деякі аспекти визначення складу спадщини за цивільним законодавством України. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 1. http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2013/Pechen.pdf.
22. Устінова-Бойченко Г.М., Юнацький М.О. Виконання спадкоємцями обов'язків перед кредиторами спадкодавця. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №9. С.114-116. http://lsei.org.ua/9_2024/27.pdf

Тема. № 2-3

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ СПАДКУВАННЯ. СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ. ВИКОНАННЯ ЗАПОВІТУ (4 год.)

Методичні рекомендації. При вивченні даної теми необхідно дати загальну характеристику видам спадкування. Це передусім такі правові підстави як заповіт та закон. Проте крім, зазначених слід охарактеризувати також підвиди (підпідстави спадкування), якими є спадкування за правом на обов'язкову частку у спадщині та порядок спадкування речей домашньої обстановки та вжитку.

У межах теми здобувачі повинні охарактеризувати сутність та правову природу заповіту, охарактеризувати особливості його змісту та форми. Слід звернути увагу також на коло суб'єктів, які наділені повноваженнями щодо посвідчення заповітів; ознайомитись із нотаріальною процедурою посвідчення заповітів та проблемами недійсності та нікчемності заповіту. Крім того, повинні охарактеризувати види заповітів та порядок їх посвідчення.

Окремої уваги заслуговує питання, пов'язане із виконанням заповітів та характеристикою правового становища виконавця заповіту.

Питання для обговорення:

Заняття 1.

1. Види спадкування та їх загальна характеристика.
2. Спадкування за правом на обов'язкову частку.
3. Поняття та правова природа заповіту.
4. Форма заповіту. Порядок складання та посвідчення заповітів. Суб'єкти, які наділені повноваженнями щодо посвідчення заповітів.

5. Зміст заповіту.

Заняття 2.

6. Види заповітів:

а) заповідальний відказ

б) заповіт з умовою;

в) заповіт подружжя;

г) секретний заповіт.

7. Тлумачення заповіту. Недійсність заповітів

8. Виконання заповіту.

Практичні завдання:

Задача №1.

Один з подружжя В. помер, залишивши заповіт, за яким усе своє майно передавав своєму знайомому К. Дочка і син В. звернулися із заявою до суду про визнання заповіту недійсним за ст. 203 Цивільного кодексу України, оскільки, на їх думку, в момент складання заповіту їх батько (В.) не розумів значення своїх дій.

Яке рішення повинен постановити суд, якщо зазначений приватний будинок є спільною сумісною власністю подружжя (спадкодавця В. та його дружини К.)?

Вирішіть справу.

Задача №2.

За заповітом громадянка О. усе своє майно, у тому слі власну квартиру та легковий автомобіль, заповіла своєму старшому синові — Ф. При цьому вона зобов'язувала його надати молодшому синові — Р. право довічного користування автомобілем чотири рази на місяць у вихідні дні та кімнатою площею 18 кв. м. у квартирі. За кілька років вона склала новий заповіт, за яким квартиру заповіла своїй сестрі — В. Після цього О. побудувала будинок, у якому разом з нею постійно проживала її онука Ольга. У цей час старший син Ф. відкрив на ім'я своєї матері банківський рахунок, на який регулярно вносив грошові внески. О., перебуваючи в лікарні, склала ще один заповіт, засвідчений лікарем, за яким усі гроші з банківського рахунка заповіла лікарні. Після смерті О. виникли спори: Р. вимагав права довічного користування кімнатою площею 18 кв. м у квартирі. Сестра В. йому в цьому відмовила, посилаючись на те, що в заповіті, складеному на її користь, такої умови немає. Р. доводив, що другий заповіт лише частково змінив перший. Оскільки у другому заповіті немає скасування умови про легат, виконати його зобов'язаний спадкоємець, що одержав квартиру. Ф. вимагав передачі йому всього іншого майна О., у тому числі будинку і банківського вкладу, вважаючи, що гроші на банківському вкладі належать йому, оскільки вносились ним. Онука О., що проживала в будинку, вважала, що вона має право одержати будинок у спадщину, тому

що є спадкоємицею за законом — за представленням своєї померлої матері, дочки О. і що умови заповіту на будинок не поширюються, оскільки будинок був побудований уже після його складання. Спадкоємці вирішили звернутись за консультацією до юриста. *Яку відповідь повинен дати юрист?*

Задача № 3.

М. все належне їй майно заповіла внучці – Н. Заповіт було засвідчено 10 червня. Через два дні після цього М. померла. Доньки померлої, Л. і Р. звернулися до суду з позовом про визнання заповіту недійсним, оскільки він, на їхню думку, не відповідає справжньої волі матері, так як в день здійснення заповіту вона знаходилася в несвідомому стані. У довідці лікуючого лікаря вказувалося, що М. з 9 по 12 червня перебувала в тяжкому стані і періодично втрачала свідомість. Було встановлено також, що заповіт фактично складено зі слів М. червня і підписано рукою сусідки по палаті – С.. Заповіт було засвідчено нотаріусом 10 червня, коли М. справді була в нетямі. Однак сусіди підтверджували, що 7 червня вона була в повній свідомості, сама диктувала текст заповіту і просила сусідку підписати його. З'ясувалося також, що М. в колі родичів та знайомих неодноразово висловлювала намір залишити після смерті майно внучці Н., адже саме онука постійно піклувалася про неї і матеріально її підтримувала. Було представлено лист М. внучці, написаний за кілька днів до хвороби, де вона висловила бажання передати їй все майно.

У якій формі має бути здійснено заповіт?

Чи може бути заповіт підписано не заповідачем, а іншою особою?

Чи дотримана форма заповіту? Чи підлягає позов задоволенню?

Практичні завдання до 2 заняття:

Задача 1.

Т., 70 років, хворіє на важку форму деменції. Рік тому його визнали недієздатним через суд і призначили опікуна. Його племінник приводить його до нотаріуса з вже готовим текстом заповіту, за яким все майно переходить племіннику. *Чи може опікун скласти заповіт від імені Т.?*

Задача 2.

В., 78 років, проживала з онукою, яка доглядала за нею. За два місяці до смерті бабуса складала заповіт на користь онуки, передавши їй квартиру. Після смерті з'ясувалося, що онука систематично говорила бабусі, що син (батько онуки) та інші родичі хочуть здати її в будинок престарілих, що вони її не люблять. Сусіди свідчили, що бабуса боялася залишатися одна, плакала, казала, що боїться свого сина. Син заповідачки звернувся до суду з позовом про визнання заповіту недійсним.

Яке рішення може прийняти суд?

Задача № 3.

П. у 2018 році склав заповіт, за яким квартиру залишив дочці, а дачу – синові. У 2022 році він звернувся до іншого нотаріуса і склав новий заповіт, за яким все майно залишив тільки дочці. Син про другий заповіт не знав. Після смерті батька у 2024 році виникла суперечка: син пред'явив перший заповіт, дочка – другий. Обидва заповіти належним чином посвідчені різними нотаріусами.

Який заповіт має юридичну силу?

Задача № 4.

Чоловік і жінка прожили разом 15 років у цивільному шлюбі (без реєстрації). У чоловіка був офіційний шлюб, від якого є двоє дорослих дітей, але він не розлучався. Чоловік заповів все своє майно (будинок і земельну ділянку) цивільній дружині. Після його смерті офіційна дружина та діти оскаржили заповіт, стверджуючи, що будинок був придбаний в офіційному шлюбі.

Як розподілити спадщину, якщо

Варіант 1: Офіційна дружина працездатна, діти працездатні.

Варіант 2: Офіційна дружина - пенсіонерка

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Гелецька І. Усунення від права на спадкування: теорія і практика застосування правових норм. Галицькі студії. Юридичні науки. 1. 2023. С.6-10. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2023-1-1
12. Достдар Р.М. Суб'єкти спадкування за заповітом відповідно до законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С.82-86. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/16>
13. Долинська М.С. Заповіт як підстава спадкування під час воєнного стану в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 78: частина 1. С.166-171. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.26>
14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
15. Михайлів М. Спадкування за заповітом в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. Підприємництво, господарство і право. 2020. № 10. С.22-26. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/5.pdf>
16. Парасюк В.М. Цивільно-правове регулювання тлумачення заповіту спадкоємцями: проблемні аспекти визначення змістовних елементів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6. С.99-104. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.17>
17. Рябоконь Є. О. Види спадкування та їх співвідношення в українському спадковому праві. Київський часопис права. 2023. № 1. С.86-92. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.13>
18. Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер. авт. кол., канд. юрид. наук, доц. Нестерцова Собакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2017. – 164 с.

Тема № 4.

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ (2 год.)

Методичні рекомендації: При вивченні даної теми необхідно дати загальну характеристику спадкування за законом, визначити черги спадкоємців при спадкуванні за законом, окреслити особливості спадкування за правом представлення. Окрему увагу слід звернути на відмежування «зміна черговості спадкування» і «зміна розміру частки». Важливо також визначити підстави для зміни розміру частки спадкоємця.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика спадкування за законом
2. Черги спадкоємців при спадкуванні за законом:
 - А) перша та друга черга спадкоємців;
 - Б) друга черга спадкоємців за законом;
 - В) третя та четверта черга спадкоємців за законом;
 - Г) п'ята черга спадкоємців за законом;
3. Зміна черговості при спадкуванні за законом.
4. Особливості спадкування за правом представлення.
5. Розмір частки спадщини.

Практичні завдання:

Задача № 1.

Подружжя Н. мали доньку, неповнолітнього сина, тітку і крім цього на їх утриманні з 30 червня 2005 року знаходився родич П. віком 68 років, який весь час проживав спільно з ними. У червні 2006 року подружжя Н. загинуло в автокатастрофі, не залишивши заповіту. Після їх смерті відкрилася спадщина загальною вартістю 50 тис грн., включаючи предмети домашньої обстановки та вжитку вартістю 20 тис. грн.

Визначте коло спадкоємців та вартість майна, яке кожен з них успадковує.

Задача № 2.

При зіткненні з товарним поїздом, який прямував до м. Мелітополь, В., який повертався додому загинув. Після відкриття спадщини до нотаріуса звернулася дружина загиблого із заявою про прийняття спадщини, у якій просила вжити заходів щодо охорони будинку. Через кілька днів після цього до нотаріуса звернулася Л., яка заявила, що протягом шести років перебувала у фактичних шлюбних стосунках із загиблим. За її словами, В. пішов від своєї дружини, не розірвавши з нею шлюб, і всі ці роки проживав у квартирі Л. Зараз остання перебуває на другому місяці вагітності. Будинок В. купив для неї і їх майбутньої дитини. У заяві Л. просила розділити спадкове майно спадкодавця тільки після народження його дитини.

Питання до задачі:

1. Чи зобов'язаний нотаріус задовольнити вимоги Л. про розподіл спадкового майна В. після народження нею дитини?
2. Як зможе Л. довести, що батьком ще не народженої дитини є В.? Якщо вона надасть такі докази, то чи виникне право на спадщину у ще не народженої дитини?
3. У чому виявляться заходи щодо охорони будинку, які має розпочати нотаріус за заявою дружини В.? За чий рахунок будуть відшкодовані витрати на охорону будинку?
4. Які дії має вчинити дружина В. для збільшення своєї частки в спадщині?

Задача № 3.

Батько та син Василенки 12.12.06 вирушили в гори. Через кілька годин погода різко погіршилась і від сина до рятувального центру надійшло радіоповідомлення, що його батько провалився у льодову розщілину і загинув, а він сам потребує термінової допомоги. Тільки наступного дня рятувальники знайшли Василенків — і батько, і син були мертвими. *Для кого повинна бути відкрита спадщина після Василенків, якщо після батька Василенка залишились живими його дружина, дочка і онука від померлого раніше старшого сина, а у сина Василенка — дружина і син?*

Задача № 4.

Після смерті Іванченка залишилося: житловий будинок, недобудовані хлів і гараж, присадибна ділянка, автомобіль, телевізор, меблі, земельний пай 2,5 га у селі, приватизована трикімнатна квартира з меблями в Києві, грошовий вклад у відділенні Ощадного банку України сумою 6500 грн, не повернутий банківський кредит сумою 10000 грн, який повинен був виплачуватися протягом 10 місяців по 1000 грн щомісячно. Йому також не була виплачена пенсія за 5 останніх місяців сумою 10000 грн і вихідна допомога у зв'язку з виходом на пенсію як слідчому прокуратури сумою 8500 грн. Після смерті Іванченка залишились його дружина, що мешкала разом з ним у селі, дочка, що мешкала у його квартирі в Києві разом з чоловіком і постійно допомагала батькові матеріально, а також працюючи на городі та по господарству в селі; син, який проживав у Польщі і ніякої допомоги Іванченку не надавав. Дочка забезпечила похорони батька і встановила гранітний пам'ятник вартістю 3 000,0 грн. *Визначте, хто повинен бути закликаний до спадкування і яке майно вони мають право спадкувати.*

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>

8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>

9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>

11. Баранова Л. Охорона прав спадкоємців шляхом зміни черговості спадкування за законом. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6184/1/Baranova_138.pdf

12. Заїка Ю.Зміна черговості спадкування за законом як вияв соціальної справедливості. *ВІСНИК МАРИУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ СЕРІЯ: ПРАВО.* 2023 ВІП. 25.С.101-107. <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/48/47>

13. Кухарев О. Є. Окремі аспекти правового статусу постмортальних дітей спадкодавця у спадковому праві України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* 2018. № 1. С. 46–54.

14. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

15. Косяченко К.Е., Єфімова А.О., Гуня В.М. Аналіз спадкування за законом у цивільному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 5. С.152-155. URL: http://lsei.org.ua/5_2022/34.pdf 16. Сердечна І.Л. Черговість спадкування за законом: поняття та особливості застосування. *Порівняльно-аналітичне право.* 2020. №1. С.191-194.

17. Слома В.М. Спадкування за законом у цивільному праві України. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/43e50a6a-a660-4fdc-8bb5-3912859d08ff/content>

18. Ступак О. Спадкування за законом у практиці Верховного Суду. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_Spadk_za_zakonom.pdf

19. Розгон О. В. Правовий статус зачатой, але ще не народженої особи у спадкових відносинах. *Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса».* № 5(71). 2013. С.61–69. <https://files01.core.ac.uk/download/322748387.pdf>

20. Фомічова Н. Спадкування за правом представлення як особливий порядок закликання до спадщини спадкоємців за законом. *Юридичний вісник.* 2019. №2. С.77-82

Тема № 5.

ОСОБЛИВОСТІ СПАДКУВАННЯ ОКРЕМИХ ВИДІВ МАЙНА (2 год.)

Методичні рекомендації: при вивченні даної теми необхідно звернути увагу на особливості спадкування окремих видів майна. Йдеться, зокрема, про такі із них, як земельні ділянки, корпоративні права, речі обмежені в обороті, частки у праві спільної сумісної власності, заставленого майна, вкладів у банках та інші види спадкового майна.

Питання для обговорення:

1. Особливості спадкування квартир, будинків та інших об'єктів нерухомості. Спадкування земельної ділянки.
2. Спадкування речей, обмежених у обороті.
3. Спадкування частки у праві спільної сумісної власності.
4. Спадкування права на одержання страхових випл. Спадкування заставленого майна. Особливості спадкування вкладів у банках (фінансових установах).
5. Спадкування акцій. Спадкування корпоративних прав.
6. Спадкування особистих немайнових прав та обов'язків. Спадкування права на відшкодування збитків, моральної шкоди та сплату неустойки.
7. Спадкування обов'язку відшкодувати майнову шкоду та моральну шкоду, яка була завдана спадкодавцем. Обов'язок спадкоємців відшкодувати витрати на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця.

Практичні завдання:

Задача № 1.

Віце-адмірал В. вийшов у відставку з правом носіння особистої зброї: пістолета. Під час повернення з м. Львів, літак, яким він летів додому до м.Київ, зазнав аварії і розбився під час приземлення на злітній смугі аеродрому. Після загибелі В.у складі спадкового майна виявилися пістолет.

Спадкоємці В.- сини Віктор, 25 років, і Григорій, 30 років - захотіли пам'ять про батька залишити собі пістолет.

Питання до задачі:

1. Чи входять до складу спадкового майна В. пістолет ?
2. Чи потрібний спеціальний дозвіл на прийняття спадщини до складу якої входить пістолет ?
3. Чи зобов'язаний нотаріус вжити заходів щодо охорони пістолета,? Якими мають бути ці заходи?

4. До яких наслідків призведе відмова спадкоємцям В. у видачі їм дозволу на право власності на пістолет ? Чи можлива буде у цьому випадку грошова компенсація спадкоємцям?

Задача № 2.

Професор університету, фахівець у галузі етнографії, впродовж своєї професійної діяльності зібрав бібліотеку в обсязі 9 тис. одиниць. Його дружина і двоє синів ніякого інтересу до бібліотеки не виявляли, оскільки мали інші спеціальності і рід занять. Після смерті професора виникла суперечка про розподіл що залишився в спадок майна, в тому числі і бібліотеки. Дружина просила виділити їй бібліотеку, оскільки вже вела переговори з університетом, який готовий був купити її за високу ціну. Один з синів просив розділити її в рівних частках між всіма спадкоємцями, оскільки інших цінних речей у спадковій масі не виявилось. Суд розділив бібліотеку між спадкоємцями у рівних частках. Чи можна вважати бібліотеку неподільної річчю? Чи правильне рішення суду?

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Закон України «Про господарські товариства» від 19 вересня 1991 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>
10. Закон України « Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#Text>
11. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» 06.02.2018 № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text>
12. Закон України «Про банки та банківську діяльність» від 7 грудня 2000 р. № 2121- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
13. Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>

14. Інструкція про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної і холодної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами не смертельної дії, та зазначених патронів, а також боєприпасів до зброї та вибухових матеріалів, затверджена Наказом Міністерства внутрішніх справ України 21 серпня 1998 р. № 622.: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98/page3>
15. Постанова № 7 Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” від 30 травня 2008 року. URL.: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua)
16. Амеліна А. С., Обривкіна О. М. Правове регулювання спадкування окремих видів майна в Україні: проблеми та шляхи вирішення. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. Вип. 1 (10). DOI 10.33244/2617-4154.1(10).2023.72-78
17. Г. Гаро, Л. Гриценко, О. Мотилук, В. Сандулєєва, Т. Денисова, О. Серишева, О. Вікенфельд, Т. Жидачек. Спадкування корпоративних прав: як забрати своє? <https://www.hsa.org.ua/blog/spadkuvannia-korporativnix-prav-iak-zabrati-svoje>
18. Десятерик В. В. Особливості спадкування окремих видів майнових прав інтелектуальної власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №4. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-4/26>
19. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.
20. Кухарев О. Є. Особливості спадкування права на частку у статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип. 41. С. 34-39.
21. Кухарев О. Є. ПРАВО НА ВІДШКОДУВАННЯ МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ У СКЛАДІ СПАДЩИНИ: ДО ПИТАННЯ ПРО ОБ'ЄКТ СПАДКУВАННЯ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №7. С. 138-141. http://lsej.org.ua/7_2024/34.pdf
22. Нестеренко В. О. Спори про спадкування зброї. *Правничий часопис Донецького національного університету імені Василя Стуса*. 2025, 125-134. DOI: <https://doi.org/10.31558/2786-5835.2025.1.13>.
23. Сіщук Л. В. Спадкування корпоративних прав учасника господарського товариства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Серія ПРАВО. Випуск 23. Частина II. Том 1. С. 172-176. <https://repository.ndippp.gov.ua/bitstream/handle/765432198/665/Сіщук%20Л.%20В.%20Спадкування%20корпоративних%20прав%20учасника%20господарського%20товариства.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
24. Тараненко О. М. Особливості спадкування авторських прав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Том 1 № 82. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.1.52>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДКРИТТЯ СПАДЩИНИ (2 год.)

Методичні рекомендації: під час підготовки до даного семінарського заняття здобувачі повинні дати загальну характеристику інституту відкриття спадщини, поняття та значення часу та місця відкриття спадщини.

Окремо слід охарактеризувати порядок повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини.

Питання для обговорення:

1. Поняття та загальна характеристика інституту відкриття спадщини.
2. Підстави закликання до спадкування. Порядок повідомлення спадкоємців про відкриття спадщини.
3. Поняття і значення часу відкриття спадщини.
4. Правове регулювання місця відкриття спадщини.
5. Особливості відкриття спадщини в умовах воєнного стану.

Практичні завдання:

Задача №1.

І. звернулася до нотаріальної контори з проханням видати їй свідоцтво про право на спадщину майна, що належало їй чоловікові К. До заяви вона додала рішення суду про визнання її чоловіка безвісно відсутнім. Нотаріус, враховуючи, що з дня прийняття судом даного рішення пройшло більше чотирьох років, вирішив, що відповідно до закону К. слід вважати померлим, видав І. свідоцтво про право на спадщину. *Чи були підстави для оголошення К. померлим? Чи є дії нотаріуса правомірними?*

Задача №2.

Подружжя Кравченко потрапило в автомобільну аварію 5 березня 2024 року. Чоловік помер на місці ДТП о 14:30, дружина померла в лікарні о 18:45 того ж дня. У подружжя є син (25 років) та донька (30 років). У чоловіка є мати (75 років), у дружини — батько (80 років). Чоловік мав у власності квартиру в Києві, дружина — будинок у Львові. Заповітів немає. *Як розподілиться спадкове майно? Чи успадкує дружина квартиру чоловіка? Які частки отримають діти та батьки?*

Задача №3.

Громадянин України Шевчук постійно проживав у Німеччині останні 15 років. Помер 1 березня 2024 року в Берліні. Заповіт складений за німецьким правом у Німеччині, посвідчений німецьким нотаріусом. Згідно заповіту все майно переходить до друга Ганса (громадянин Німеччини). У Шевчука є: квартира в Києві, банківський рахунок в українському банку (1 млн грн), автомобіль у Німеччині, рахунок у німецькому банку (50 тис. євро). Після смерті з'явилися спадкоємці: син від першого

шлюбу Дмитро (громадянин України, 17 років, проживає в Києві з матір'ю), дружина Марта (громадянка Німеччини, 45 років). За німецьким правом обов'язкова частка становить 1/2 від законної частки. *Право якої країни застосовується до спадкування? Чи дійсний німецький заповіт в Україні? Як розподілиться українське майно? Чи має син право на обов'язкову частку?*

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
8. Голубенко І.І., Грачова О.Ю., Маслова М.О. Особливості порядку отримання спадщини в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2.2023. С.125-129 http://www.lsej.org.ua/2_2023/26.pdf
9. Кравець Н. І. Місце відкриття спадщини: зміни в законодавстві [Електронний ресурс. Правничі студії пам'яті Василя Івановича Синайського: здобутки, проблеми та перспективи розвитку національного приватного права : зб. матеріалів круглого столу, м. Київ, 16 квіт. 2024 р. 2024. С. 34–37. <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/51323>
10. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
11. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.
12. Кухарев О. Є. Сутність обов'язків у складі спадщини. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. -№ 4. Том. 2. С. 51–57
13. Марченко О., Негіна В. Проблематика вступу у спадщину під час воєнного стану особами, що виїхали за межі України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Випуск 3. С.150-155. DOI <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.24>

14.Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. Нестерцова-Собакарь О.В. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. 164 с.

15.Спадщина: оформлення права на спадщину; необхідні нотаріальні дії щодо спадкування; особливості під час дії воєнного стану; нормативно-правове регулювання; актуальна судова практика. / Укл.: Гудима В. В., Журавльов Д. В., Копотун І. М., Макушев П. В., Назимко Є. С., Пасіка С. П., Петков В. П., Петков С. В., Проць І. М., Скриньковський Р. М., Тиркало Ю. Є., Хитра О. Л., Чистоклетов Л. Г., Чубенко А. Г.; За заг. ред. Копотуна І. М.— Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2025. — 588 с.

16.Тимченко Л.М. Поняття та значення часу відкриття спадщини. *Юридичний науковий електронний журнал*.2018.№ 1. С.46-48. http://lsej.org.ua/1_2018/14.pdf

Тема № 7.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИЙНЯТТЯ СПАДЩИНИ. ОФОРМЛЕННЯ СПАДКОВИХ ПРАВ (2 год.)

Методичні рекомендації: під час підготовки до даного семінарського заняття здобувачі повинні дати загальну характеристику інституту прийняття спадщини, окреслити строки прийняття спадщини, проаналізувати порядок подання заяви про прийняття спадщини.

Окремо слід звернути увагу на порядок видачі свідоцтва про право на спадщину, строки видачі свідоцтва про право на спадщину, визнання недійсним свідоцтва на спадщину.

Питання для обговорення:

1. Поняття та значення інституту прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини.
2. Способи прийняття спадщини.
3. Подання заяви про прийняття спадщини.
4. Відмова від спадщини та її правові наслідки.
5. Особливості поділу, виділу спадщини.
6. Поняття, значення та порядок видачі свідоцтва про право на спадщину. Строки видачі свідоцтва про право на спадщину. Визнання недійсним свідоцтва на спадщину.
7. Відумерлість спадщини.

Практичні завдання:

Задача № 1.

Ф., який жив в Тернополі з М. та 14-річним сином В., раптово виїхав, не повідомивши, куди саме. М. звернулася в органи міліції з проханням провести розшук зниклого чоловіка, проте розшук не дав результату. Від переживань М. раптово померла. Після закінчення 3 років з дня від'їзду Ф. його син звернувся до суду із заявою про оголошення батька померлим. Суд вимогу заявника задовольнив і виніс відповідне рішення, після чого В. отримав свідоцтво про смерть батька, а потім в нотаріальній конторі - свідоцтво про право на спадщину. В. продав А. квартиру, приватизовану в свій час на батька, і машину, подаровану батькові його батьками. Крім того, В. реалізував через комісійний магазин речі, що входили до складу спадкового майна телевізор і музичний центр, а відеоплеєр поміняв у свого друга К. на відеомагнітофон. Комп'ютер, на якому працював батько, В. подарував своїй двоюрідній сестрі Н., яка саме вступила до університету. Одяг батька В. роздав родичам і знайомим. Через два роки Ф. повернувся в Тернопіль і зажадав повернути належне йому майно. Син відмовився від спілкування з своїм батьком. Ф. пред'явив позови про повернення речей до К., А. і Н.. До сина він пред'явив позов про повернення тих, що залишилися в наявності речей (меблевий гарнітур і робочий стіл) та про стягнення вартості проданих і розданих речей, набувачів яких йому не вдалося виявити. *Чи підлягають позовні вимоги задоволенню? Чи зміниться рішення, якщо з'ясується, що К. знав про місцезнаходження Ф.?*

Задача № 2

У березні 2006 р. помер П., який проживав у селі Гнідин Бориспільського району Київської області. За заповітом все належне йому майно, у тому числі будинок, господарські будівлі, присадибна ділянка, мало перейти до його племінниці К., яка проживала у США. У вересні 2006 р. К. приїхала у відрядження до Києва і тільки тоді довідалась, що П. помер і на її ім'я ним складено заповіт. К. звернулась до державної нотаріальної контори у м. Борисполі із заявою про прийняття спадщини. Однак нотаріус відмовив у прийнятті заяви, пославшись на те, що К. пропустила шестимісячний строк для прийняття спадщини, а майно померлого П. не збереглось, земля присадибної ділянки поділена між сусідами і засаджена ними. К. звернулась за консультацією до юриста. Визначте, які роз'яснення повинен дати юрист. *Чи має право К. звернутись із позовною заявою до суду і хто повинен бути відповідачем?*

Задача № 3

26 листопада 1993 р. померла бабуса Сергія М., мати його матері. Після її смерті залишилось спадкове майно, яке складається з будинковолодіння по вул. Калініна, будинок 34 в с. Зелена. Його матір, являлась єдиним спадкоємцем до майна померлої та фактично прийняла спадщину, проживаючи разом із матір'ю, однак оформити будинок на себе не встигла. 19 жовтня 2007 р. Мати померла. Після смерті матері Сергій М.

являється спадкоємцем за законом 1 черги та у відповідності до діючого на час відкриття спадщини законодавства, фактично прийняв спадщину, що підтверджується довідкою виконкому сільської ради. Оформити спадковий будинок на себе він не може, оскільки мати не встигла оформити спадковий будинок на себе, а свідоцтво про право власності на спадковий будинок відсутнє. Інші спадкоємці на спадкове майно не претендують.

Сергій М. звернувся в суд з позовом про визнання права власності на будинковолодіння в порядку спадкової трансмісії. *Яке рішення повинен прийняти суд?*

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
5. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
8. Бахур О.В. Прийняття та відмова від прийняття спадщини: особливості та проблемні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С.105-109. http://www.lsej.org.ua/4_2024/23.pdf
9. Гарієвська М.Б. Строк для прийняття спадщини: правові аспекти та наслідки пропуску. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2024. Випуск 84: частина 1. С.241-246. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.1.35>
10. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.
11. Кухарев, О. Є. Сутність договору про поділ спадщини та його місце в системі цивільно-правових договорів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 4 (99). С. 81-92. - DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2022.4.07>.

12.Фурса Євген Іванович. Спадкові правовідносини у нотаріальній та судовій практиці: дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. - К., 2004.

13.Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

14.Ступак О. Питання пов'язані з визнанням свідоцтва про право на спадщину недійсним у практиці Верховного Суду. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_svid_spad_Stupak.pdf

15.Ступак О. Практика Верховного Суду щодо спорів, які виникають під час спадкування майна, яке є спільною власністю. https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2025/Prezent_spilna_sum_vlasn_spadk_vidnos_2025.pdf

16.Сусь Ю.С. Передумови реалізації права на вступ в спадщину подружжям в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Серія ПРАВО. Випуск 85: частина 1.С.332-340. <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/51.pdf>

17.Чуловський В.А. Порядок видачі свідоцтва про право на спадщину: теорія, законодавство України та судова практика. *Науковий вісник публічного та приватного прав*. 2018. Випуск 1, том 1.С.89-92. http://www.nvpppp.in.ua/vip/2018/1/tom_1/20.pdf

Тема № 8.

СПАДКОВИЙ ДОГОВІР (2 год.)

Методичні рекомендації: під час підготовки до даного семінарського заняття здобувачі повинні дати загальну характеристику спадкового договору, визначити, його предмет та суб'єктний склад. Окремо слід охарактеризувати спадковий договір за участі подружжя, способи забезпечення виконання спадкового договору, а також звернути увагу на співвідношення спадкового договору із договором довічного утримання.

Питання для обговорення:

1. Поняття та предмет спадкового договору.
2. Суб'єкти (сторони та інші особи) спадкового договору, їх права та обов'язки.
3. Форма спадкового договору та процедура його посвідчення нотаріусом.
4. Спадковий договір за участю подружжя.
5. Накладення та зняття заборони відчуження майна, яке є об'єктом спадкового договору. Здійснення контролю за виконанням умов спадкового договору.
6. Припинення, розірвання спадкового договору та визнання його недійсним.
7. Договір довічного утримання та його співвідношення із спадковим договором.

Практичні завдання:

Задача № 1

1 листопада 1996 року громадянка А. склала і нотаріально посвідчила заповіт, згідно з яким все належне їй майно, в тому числі житловий будинок, заповіла подружжю Д. 25 березня 2003 року А. уклала спадковий договір з Р. Згідно з умовами договору житловий будинок перейшов до нього. 30 січня 2004 року А. померла. 25 квітня 2004 року подружжя Д. звернулося в нотаріальну контору за оформленням спадкових прав. При цьому з'ясувалося, що право власності на житловий будинок оформлене на Р. і йому видано свідоцтво про право власності. Подружжя Д. звернулося до суду про визнання спадкового договору недійсним і визнання за ними права власності на спірний будинок. *Вирішіть спір.*

Задача №2.

23.11.2017р. між громадянами Бойко П. та Вдовиним Л. був укладений спадковий договір за яким до Вдовина Л. переходило право власності на двокімнатну квартиру у м. Одеса, що належала відчужувачу Бойко П. За даним договором набувач Вдовин Л. зобов'язувався утримувати відчужувача довічно та після його смерті оплатити всі витрати, пов'язані зі здійсненням поховання та встановленням пам'ятника на могилі. Після смерті відчужувача, його донька звернулася до нотаріуса із заявою про прийняття спадщини, а також з позовною заявою до суду про усунення перешкод в користуванні двокімнатної квартири у м. Одеса, що належала її батькові. В обґрунтування позовних вимог позивачка посилалася на відсутність правовстановлюючих документів у Вдовина Л. на зазначену квартиру. *Яким чином суд повинен вирішити даний спір?*

Задача № 3.

15.01.2017 р. громадянин Богданов П. уклав з Панченко О. спадковий договір за яким після смерті Богданова П. до Панченко О. переходило право власності на квартиру. За даним договором набувач Панченко О. зобов'язувався забезпечувати Богданова П. необхідними ліками, оплачувати аналізи та виконувати інші дії для лікування відчужувача. Набувач належним чином виконував обов'язки за договором протягом двох років, витративши при цьому 65 тисяч грн. Однак внаслідок перенесеного інсульту у 2020 році він став інвалідом 2 групи, у зв'язку з чим не міг далі виконувати свої обов'язки за договором. Панченко О. звернувся до суду з позовом про розірвання спадкового договору та вимогою про повернення йому 65 тисяч грн. В обґрунтування позовних вимог Панченко О. надав до суду квитанції на суму 65 тисяч грн., які він витратив на лікування Богданова П. *Яке рішення повинен прийняти суд?*

Завдання 2.

Складіть проєкт спадкового договору.

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>
12. Бровченко Т.І. Укладення спадкового договору: переваги та недоліки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 11. С.167-170. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-11/36>

13.Кухарєв О. Є. Ключові питання адаптації спадкового законодавства України до законодавства країн Європейського Союзу. *Європейські перспективи*. 2019 № 2. С. 181-187.

14. Кухарєв О. Є. Загальна характеристика договорів у сфері спадкового права України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2018. Випуск 48. Том 1. С. 98–101.

15.Кухарєв О. Є. Щодо питання стосовно вдосконалення інституту спадкового договору в контексті рекодифікації цивільного законодавства України. *Нове українське право*. 2021. № 3.

16.Курило Т. В. Особливості укладення спадкового договору в цивільному праві України. *Наше право*.2015. No 6: 157-161

17.Мазуренко С.В. Спадковий договір у цивільному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50594147.pdf>

18.Павлова В. Спадковий договір та договір довічного утримання (догляду) в цивільному праві України. URL:<http://clj.nuoua.od.ua/archive/47/6.pdf>

19.Погребняк М.В. Свобода договору довічного утримання (догляду) щодо його розірвання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С.116-120. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.04.21>

20.Романовський Д. Договір довічного утримання (догляду) в період воєнного стану. *Часопис цивілістики*. Випуск 53. DOI <https://doi.org/10.32782/chc.v053.2024.6>

21.Сердечна І.Л. Шлюбний договір та спадковий договір: порівняльно-правовий аналіз. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. №1.С.234-238. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.01.40>

22.Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

Тема № 9.

ОХОРОНА СПАДКОВОГО МАЙНА (2 год.)

Методичні рекомендації: під час підготовки до даного семінарського заняття здобувачі повинні дати загальну характеристику нотаріального провадження щодо вжиття заходів до охорони спадкового майна. Окремо слід охарактеризувати порядок вжиття заходів щодо охорони спеціальних видів майна, які потребують спеціального зберігання та правові наслідки невжиття заходів до охорони спадкового майна.

Питання для обговорення:

1. Поняття та порядок вжиття заходів до охорони спадкового майна.
2. Договір управління спадковим майном та його загальна характеристика.

3.Вжиття заходів щодо охорони спеціальних видів майна, які потребують спеціального зберігання

4. Правові наслідки невжиття заходів з охорони спадкового майна

Практичні завдання :

Задача №1.

2 липня 2004 року помер громадянин Шестопапов С.П. 31 грудня 2004 до нотаріуса звернулася двоюрідна сестра спадкодавця – гр. Зернюк Н.П. з заявою про видачу на її ім'я свідоцтва про право на спадщину за законом на грошові вклади, що зберігаються у банківській установі. Гр. Зернюк Н.П. пред'явила нотаріусу документи, що підтверджували факт смерті спадкодавця, факт родинних відносин з ним, ощадні книжки, видані на ім'я спадкодавця та свій паспорт. *Які дії нотаріуса?*

Задача № 2

Після смерті 18 грудня 2005 року Онопрієнка Г.К. залишилось спадкове майно: земельна ділянка вартістю 100000 грн., розташований на ній житловий будинок вартістю 50000 грн.. Онопрієнком Г.К. при житті був складений заповіт на житловий будинок на двох дочок. До нотаріуса за оформленням спадкових прав звернулись дві доньки Онопрієнка Г.К. – спадкоємці за заповітом і дружина – непрацездатна за віком. *Які свідоцтва і на які частки спадкового майна будуть видані нотаріусом?*

Задача № 3.

Після смерті П. залишилася квартира, автомобіль та грошові кошти на банківському рахунку. Спадкоємці - двоє дітей, які проживають в інших містах. Один із них звернувся до нотаріуса через тиждень після смерті батька.

Які дії повинен вжити нотаріус для охорони спадкового майна? Хто несе витрати на охорону майна? Протягом якого строку здійснюється охорона?

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

- 1.Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
- 2.Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>

5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>
12. Методичні рекомендації щодо вчинення нотаріальних дій, пов'язаних із вжиттям заходів щодо охорони спадкового майна, видачею свідоцтв про право на спадщину та свідоцтв про право власності на частку в спільному майні подружжя : рішення Науково-експертної ради з питань нотаріату при Міністерстві юстиції України від 29 січня 2009 р. / Міністерство юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001323-09#Text>
13. Давидова І., Зубар В. Роль нотаріуса у забезпеченні договору про управління спадковим майном військовослужбовців. *Юридичний вісник*. 2025. № 4. С. 44-51 http://yurvisnyk.in.ua/v4_2025/7.pdf
14. Гончаренко В. О. Охорона спадкового майна. Актуальні проблеми держави і права. 2010 . № 32. С. 212-217.
15. Косяченко К. Е., Кайсарова А. О. Охорона спадкового майна виконавцем заповіту: актуальні питання. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 65-69. DOI <https://doi.org/10.32782/392244>
16. Кравчик М. Б. Сучасні тенденції охорони спадкового майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 85-87. http://lsej.org.ua/9_2023/19.pdf
17. Кухарев О. Є. Управління спадщиною: стан та перспективи розвитку. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. Випуск 46. 2018. С. 77–88.

18.Кухарев О. Є. Теоретичні та практичні проблеми диспозитивності в спадковому праві : монографія. Київ : Алерта, 2019. 498 с.

19.Охорона спадкового майна і управління спадщиною: загальна характеристика, зразки нотаріальних документів. Д. В. Журавльов, О. В. Коротюк, К. І. Чижмарь. К. : ОВК, 2021. 54 с.

20.Некіт К. Управління спадковим майном: українські та європейські реалії. <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3fbc7a44-61e6-4025-9bcf-c281ea41c405/content>

21. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

22.Чабан О.М. Охорона спадкового майна. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022.№ 6. С.164-167. http://lsei.org.ua/6_2022/38.pdf

23.Узунов С.О. Договір про управління спадщиною за цивільним правом України. Дис.на здоб. Ступ. доктора філософії за спеціальністю 081 – Право (галузь знань 08 – Право), Одеса, 2025.225с.

Тема № 10.

СПАДКУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.

Методичні рекомендації: При підготовці до цих питань рекомендується використовувати порівняльно-правовий метод, який дозволяє виявити спільні та відмінні риси правового регулювання спадкування у різних правових системах. Акцентуйте увагу на систематизації матеріалу через створення порівняльних таблиць та схем черговості спадкоємців.

Питання для обговорення:

1. Правове регулювання спадкування в країнах континентальної системи права.
2. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Німеччині.
3. Особливості правового регулювання спадкування за законом у Франції.
4. Загальна характеристика спадкування за законом в Сполучених Штатах Америки.
5. Загальна характеристика спадкового договору за законодавством України та зарубіжних країн.

Задача №1.

Громадянин штату Каліфорнія (діє режим community property) Джон Сміт помер без заповіту. Його активи: будинок вартістю 800 000 доларів (куплений під час шлюбу), банківський рахунок 200 000 доларів (відкритий до шлюбу), акції на 300 000 доларів (успадковані під час шлюбу). Залишилися: дружина Мері та двоє дітей від попереднього

шлюбу. Визначте, яке майно є community property, а яке - separate property. Розподіліть спадщину між спадкоємцями згідно з законодавством Каліфорнії. Поясніть відмінність від штатів, де не діє режим общинної власності.

Задача № 2.

Роберт Джонсон з штату Нью-Йорк склав заповіт, за яким усе своє майно вартістю 2 000 000 доларів він залишив університету. У Роберта залишилися дружина Сюзан та троє дорослих дітей. Дружина незадоволена заповітом. Які права має дружина Сюзан за законодавством штату Нью-Йорк? Поясніть інститут elective share. Чи можуть діти оспорити заповіт? Обчисліть, скільки може отримати дружина, якщо скористається своїм правом вибору.

Задача № 3.

Німецький громадянин Ганс Мюллер помер, залишивши наступних родичів: дружину Ельзу (перебували у законному режимі спільності майна), двох дітей від першого шлюбу - Курта та Марту, одну дитину від шлюбу з Ельзою - Франца, а також матір Грету. Вартість спадкового майна становить 600 000 євро. Заповіту Ганс не залишив. Визначте, хто і в яких частках успадковує майно Ганса за німецьким правом. Які права мають спадкоємці першої черги? Чи має право на спадщину мати Грета?

Рекомендована література та нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. Гаагська конвенція про колізію законів, що стосуються форми заповітів. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text.
6. Гаагська конвенція стосовно міжнародного управління майном померлих осіб від 02.10.1973р. <https://ips.ligazakon.net/document/MU73015>
7. Конвенція про колізії законів, які стосуються форми заповітів 1961 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_424#Text
8. Про затвердження Порядку вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: Наказ Міністерства юстиції України № 296/5 від 22.02.2012 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
9. Бичківський О.О. Секретні заповіти за законодавством України та іноземних держав. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 4. С. 59–64.

10. Діковська І.А. Міжнародне спадкування у ЄС та Україні: напрями адаптації права України до права ЄС: монографія. Київ, 2020. 303 с
11. Кулак Н. Аналіз джерел правового регулювання міжнародних спадкових відносин. *Jurnalul juridic național: teorie și practică*. 2017. № 6 (28). Ч. 2. С. 153–155
12. Маньковський В.В. Поняття та види спадкування за цивільним законодавством України, Литви та Польщі: порівняльноправовий аналіз. Одеса. 2020. <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/20669>
13. Маньковський В.В. Особливості суб'єктного складу першої черги спадкоємців при спадкуванні за законом в Україні, Литві та Польщі. *Часопис цивілістики*. 2021. № 43. С. 52–57. URL: <http://chascyvil.onua.edu.ua/index.php/chc/article/view/444>

ТЕМАТИКА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ ЗДОБУТТЯ ОСВІТИ

Тема №1.

СПАДКОВЕ ПРАВО ЯК ПІДГАЛУЗЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА (2 год.)

Методичні рекомендації: в процесі підготовки до заняття слід дати загальну характеристику спадковому праву як підгалузі цивільного права, визначити особливості його становлення та сучасний стан. Окрему увагу слід звернути на джерела спадкового права, зокрема, Цивільний кодекс України, Сімейний кодекс України, Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про міжнародне приватне право», численні підзаконні нормативно-правові акти, на підставі яких здійснюється правове регулювання спадкових правовідносин, зокрема, в частині процедури нотаріального оформлення. Слід також проаналізувати Постанову Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про спадкування» від 15 травня 2008 р. Здобувачі повинні охарактеризувати принципи спадкового права, зокрема принцип свободи заповіту, принцип універсальності спадкування, визначити особливості та структуру спадкових правовідносин, а також охарактеризувати склад спадщини.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика спадкового права як підгалузі цивільного права. Предмет та метод правового регулювання.
2. Джерела спадкового права та їх загальна характеристика.
3. Принципи спадкового права
4. Поняття та структура спадкових правовідносин.
5. Поняття спадщини та склад спадщини. Права та обов'язки, що не входять до складу спадщини.

Практичні завдання:

Задача 1.

У померлої Г. залишилися два дорослих сина — С. та М. Спадкове майно, що залишилося після смерті Г., складалося з житлового будинку, дачі та предметів домашньої обстановки та вжитку. Через декілька днів після похорон матері С. пояснив М. (який страждав на алкогольну залежність), що ще за життя мати все своє майно заповідала йому, С.. Але оскільки вони рідні брати, то він, С., дозволяє йому, М., взяти

собі деякі речі з предметів домашньої обстановки та вжитку. М. не заперечував, подякував братові і того ж дня забрав собі старенький холодильник, оскільки його власний холодильник незадовго перед цим вийшов з ладу. Через півроку, оскільки інших заяв не надійшло, нотаріус видав С. свідоцтво про право на спадщину за законом на все майно. Через два роки М., якому стало відомо про відсутність заповіту, розповів цю історію знайомому юристу.

Дайте відповіді на запитання:

- 1) Яку консультацію може дати юрист М. з приводу захисту його прав?
- 2) Які норми чинного законодавства були порушені?

Задача № 2.

26 листопада 1993 р. Померла бабуса Сергія М., мати його матері. Після її смерті залишилось спадкове майно, яке складається з будинковолодіння по вул. Калініна, будинок 34 в с. Зелена. Його матір, являлась єдиним спадкоємцем до майна померлої та фактично прийняла спадщину, проживаючи разом із матір'ю, однак оформити будинок на себе не встигла. 19 жовтня 2007 р. мати померла. Після смерті матері Сергій М. являється спадкоємцем за законом 1 черги та у відповідності до діючого на час відкриття спадщини законодавства, фактично прийняв спадщину, що фактично стверджується довідкою виконкому сільської ради. Оформити спадковий будинок на себе він не може, оскільки мати не встигла оформити спадковий будинок на себе, а свідоцтво про право власності на спадковий будинок відсутнє. Інші спадкоємці на спадкове майно не претендують. Сергій М. звернувся в суд з позовом про визнання права власності на будинковолодіння в порядку спадкової трансмісії. *Яке рішення повинен прийняти суд?*

Задача № 3.

Громадянин Петренко помер 15 березня 2024 року в лікарні м. Києва. На момент смерті він був зареєстрований у м. Львові, але останні 5 років проживав у м. Одесі, де орендував квартиру. Його майно знаходиться: квартира у Львові, дача у Київській області, автомобіль.

Де і коли відкрилася спадщина? Який нотаріус буде вести спадкову справу?

Задача №4.

Син спадкодавця знищив заповіт батька, щоб спадщина перейшла за законом, а не за заповітом. Про існування заповіту свідчать записи в нотаріальному реєстрі та свідчення свідків.

Чи можна усунути сина від спадкування? Який порядок усунення? Чи успадкують інші спадкоємці?

Завдання №5 .Відобразіть схематично структуру джерел спадкового права.

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Щодо практики укладення договорів на управління спадщиною /Лист Міністерства юстиції України від 4 жовтня 2005 р. № 31-32 / 1694. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v1694323-05#Text>
12. Консульський статут України . Указ Президента України від 2 квітня 1994 року №127/ 94. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127/94#Text>
13. Податковий кодекс України від 2 грудня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.
15. Кухарев О. Є. Особливості спадщини як об'єкта цивільних прав. *Правова держава*. 2021. № 42. С. 164-170.

16. Кухарев О. Є. Принципи спадкового права як визначальні засади подальшого оновлення спадкового законодавства України. *Часопис Київського університету права*. 2021. № 1. С. 163–167.

17. Кухарев О. Є. Сутність права на обов'язкову частку у спадщині у спадковому праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 11–15.

18. Кухарев О. Є. Сутність обов'язків у складі спадщини. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2020. № 4. Том. 2. - С. 51–57.

19. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.

20. Заїка Ю. О. Напрямки оновлення спадкового законодавства України. *Вісник НАПрНУ*. № 1. 2020. С. 84-99.

21. Печений О.П. Деякі аспекти визначення складу спадщини за цивільним законодавством України. *Теорія і практика правознавства*. 2013. Вип. 1. http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/download/el_zbirnik/1.2013/Pechen.pdf.

22. Устінова-Бойченко Г.М., Юнацький М.О. Виконання спадкоємцями обов'язків перед кредиторами спадкодавця. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №9. С.114-116. http://lsej.org.ua/9_2024/27.pdf

Тема. № 2-3

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ВИДІВ СПАДКУВАННЯ. СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАПОВІТОМ. ВИКОНАННЯ ЗАПОВІТУ (4 год.)

Методичні рекомендації. При вивченні даної теми необхідно дати загальну характеристику видам спадкування. Це передусім такі правові підстави як заповіт та закон. Проте крім, зазначених слід охарактеризувати також підвиди (підпідстави спадкування), якими є спадкування за правом на обов'язкову частку у спадщині та порядок спадкування речей домашньої обстановки та вжитку.

У межах теми здобувачі повинні охарактеризувати сутність та правову природу заповіту, охарактеризувати особливості його змісту та форми. Слід звернути увагу також на коло суб'єктів, які наділені повноваженнями щодо посвідчення заповітів; ознайомитись із нотаріальною процедурою посвідчення заповітів та проблемами недійсності та нікчемності заповіту. Крім того, повинні охарактеризувати види заповітів та порядок їх посвідчення.

Окремої уваги заслуговує питання, пов'язане із виконанням заповітів та характеристикою правового становища виконавця заповіту.

Питання для обговорення:

Заняття 1.

1. Види спадкування та їх загальна характеристика.
2. Спадкування за правом на обов'язкову частку.

3. Поняття та правова природа заповіту.

4. Форма заповіту. Порядок складання та посвідчення заповітів. Суб'єкти, які наділені повноваженням щодо посвідчення заповітів.

5. Зміст заповіту.

Заняття 2.

6. Види заповітів:

а) заповідальний відказ

б) заповіт з умовою;

в) заповіт подружжя;

г) секретний заповіт.

7. Тлумачення заповіту. Недійсність заповітів

8. Виконання заповіту.

Практичні завдання:

Задача №1.

Один з подружжя В. помер, залишивши заповіт, за яким усе своє майно передавав своєму знайомому К. Дочка і син В. звернулися із заявою до суду про визнання заповіту недійсним за ст. 203 Цивільного кодексу України, оскільки, на їх думку, в момент складання заповіту їх батько (В.) не розумів значення своїх дій.

Яке рішення повинен постановити суд, якщо зазначений приватний будинок є спільною сумісною власністю подружжя (спадкодавця В. та його дружини К.)?

Вирішіть справу.

Задача №2.

За заповітом громадянка О. усе своє майно, у тому слі власну квартиру та легковий автомобіль, заповіла своєму старшому синові — Ф. При цьому вона зобов'язувала його надати молодшому синові — Р. право довічного користування автомобілем чотири рази на місяць у вихідні дні та кімнатою площею 18 кв. м. у квартирі. За кілька років вона склала новий заповіт, за яким квартиру заповіла своїй сестрі — В. Після цього О. побудувала будинок, у якому разом з нею постійно проживала її онука Ольга. У цей час старший син Ф. відкрив на ім'я своєї матері банківський рахунок, на який регулярно вносив грошові внески. О., перебуваючи в лікарні, склала ще один заповіт, засвідчений лікарем, за яким усі гроші з банківського рахунка заповіла лікарні. Після смерті О. виникли спори: Р. вимагав права довічного користування кімнатою площею 18 кв. м у квартирі. Сестра В. йому в цьому відмовила, посилаючись на те, що в заповіті, складеному на її користь, такої умови немає. Р. доводив, що другий заповіт лише частково змінив перший. Оскільки у другому заповіті немає скасування умови про легат, виконати його зобов'язаний спадкоємець, що одержав квартиру. Ф. вимагав передачі

йому всього іншого майна О., у тому числі будинку і банківського вкладу, вважаючи, що гроші на банківському вкладі належать йому, оскільки вносились ним. Онука О., що проживала в будинку, вважала, що вона має право одержати будинок у спадщину, тому що є спадкоємицею за законом — за представленням своєї померлої матері, дочки О. і що умови заповіту на будинок не поширюються, оскільки будинок був побудований уже після його складання. Спадкоємці вирішили звернутись за консультацією до юриста. *Яку відповідь повинен дати юрист?*

Задача № 3.

М. все належне їй майно заповіла внучці – Н. Заповіт було засвідчено 10 червня. Через два дні після цього М. померла. Доньки померлої, Л. і Р. звернулися до суду з позовом про визнання заповіту недійсним, оскільки він, на їхню думку, не відповідає справжньої волі матері, так як в день здійснення заповіту вона знаходилася в несвідомому стані. У довідці лікуючого лікаря вказувалося, що М. з 9 по 12 червня перебувала в тяжкому стані і періодично втрачала свідомість. Було встановлено також, що заповіт фактично складено зі слів М. червня і підписано рукою сусідки по палаті – С.. Заповіт було засвідчено нотаріусом 10 червня, коли М. справді була в нетямі. Однак сусіди підтверджували, що 7 червня вона була в повній свідомості, сама диктувала текст заповіту і просила сусідку підписати його. З'ясувалося також, що М. в колі родичів та знайомих неодноразово висловлювала намір залишити після смерті майно внучці Н., адже саме онука постійно піклувалася про неї і матеріально її підтримувала. Було представлено лист М. внучці, написаний за кілька днів до хвороби, де вона висловила бажання передати їй все майно.

У якій формі має бути здійснено заповіт?

Чи може бути заповіт підписано не заповідачем, а іншою особою?

Чи дотримана форма заповіту? Чи підлягає позов задоволенню?

Практичні завдання до 2 заняття:

Задача 1. Т., 70 років, хворіє на важку форму деменції. Рік тому його визнали недієздатним через суд і призначили опікуна. Його племінник приводить його до нотаріуса з вже готовим текстом заповіту, за яким все майно переходить племіннику. *Чи може опікун скласти заповіт від імені Т.?*

Задача 2. В., 78 років, проживала з онукою, яка доглядала за нею. За два місяці до смерті бабуса складала заповіт на користь онуки, передавши їй квартиру. Після смерті з'ясувалося, що онука систематично говорила бабусі, що син (батько онуки) та інші родичі хочуть здати її в будинок престарілих, що вони її не люблять. Сусіди свідчили, що бабуса боялася залишатися одна, плакала, казала, що боїться свого сина. Син заповідачки звернувся до суду з позовом про визнання заповіту недійсним.

Яке рішення може прийняти суд?

Задача № 3. П. у 2018 році склав заповіт, за яким квартиру залишив дочці, а дачу – синові. У 2022 році він звернувся до іншого нотаріуса і склав новий заповіт, за яким все майно залишив тільки дочці. Син про другий заповіт не знав. Після смерті батька у 2024 році виникла суперечка: син пред'явив перший заповіт, дочка – другий. Обидва заповіти належним чином посвідчені різними нотаріусами.

Який заповіт має юридичну силу?

Задача № 4. Чоловік і жінка прожили разом 15 років у цивільному шлюбі (без реєстрації). У чоловіка був офіційний шлюб, від якого є двоє дорослих дітей, але він не розлучався. Чоловік заповів все своє майно (будинок і земельну ділянку) цивільній дружині. Після його смерті офіційна дружина та діти оскаржили заповіт, стверджуючи, що будинок був придбаний в офіційному шлюбі.

Як розподілити спадщину, якщо

Варіант 1: Офіційна дружина працездатна, діти працездатні.

Варіант 2: Офіційна дружина - пенсіонерка

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>

10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>

11.Гелецька І. Усунення від права на спадкування: теорія і практика застосування правових норм. Галицькі студії. Юридичні науки.1. 2023.С.6-10. DOI: https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2023-1-1

12.Достдар Р.М.Суб'єкти спадкування за заповітом відповідно до законодавства України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3.С.82-86. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-3/16>

13.Долинська М.С. Заповіт як підстава спадкування під час воєнного стану в Україні. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 78: частина 1.С.166-171. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.26>

14. Кухарев О. Є. Спадкове право України : підручник. Київ : Алерта, 2020. 362 с.

15.Михайлів М. Спадкування за заповітом в умовах рекодифікації цивільного законодавства України. Підприємництво, господарство і право.2020. № 10. С.22-26. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/5.pdf>

16.Парасюк В.М. Цивільно-правове регулювання тлумачення заповіту спадкоємцями: проблемні аспекти визначення змістовних елементів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 6.С.99-104. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.17>

17.Рябоконь Є. О.Види спадкування та їх співвідношення в українському спадковому праві. Київський часопис права. 2023. № 1.С.86-92. DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.13>

18.Спадкове право: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.] / кол. авт. ; кер.авт. кол, канд. юрид. наук, доц. НестерцоваСобакарь О.В. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр.справ. 2017. –164 с.

Тема № 4.

СПАДКУВАННЯ ЗА ЗАКОНОМ (2 год.)

Методичні рекомендації: При вивченні даної теми необхідно дати загальну характеристику спадкування за законом, визначити черги спадкоємців при спадкуванні за законом, окреслити особливості спадкування за правом представлення. Окрему увагу слід звернути на відмежування «зміна черговості спадкування» і «зміна розміру частки». Важливо також визначити підстави для зміни розміру частки спадкоємця.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика спадкування за законом
2. Черги спадкоємців при спадкуванні за законом:

- А) перша та друга черга спадкоємців;
- Б) друга черга спадкоємців за законом;
- В) третя та четверта черга спадкоємців за законом;
- Г) п'ята черга спадкоємців за законом;
- 3. Зміна черговості при спадкуванні за законом.
- 4. Особливості спадкування за правом представлення.
- 5. Розмір частки спадщини.

Практичні завдання:

Задача № 1.

Подружжя Н. мали доньку, неповнолітнього сина, тітку і крім цього на їх утриманні з 30 червня 2005 року знаходився родич П. віком 68 років, який весь час проживав спільно з ними. У червні 2006 року подружжя Н. загинуло в автокатастрофі, не залишивши заповіту. Після їх смерті відкрилася спадщина загальною вартістю 50 тис грн., включаючи предмети домашньої обстановки та вжитку вартістю 20 тис. грн.

Визначте коло спадкоємців та вартість майна, яке кожен з них успадковує.

Задача № 2.

При зіткненні з товарним поїздом, який прямував до м. Мелітополь, В., який повертався додому загинув. Після відкриття спадщини до нотаріуса звернулася дружина загиблого із заявою про прийняття спадщини, у якій просила вжити заходів щодо охорони будинку. Через кілька днів після цього до нотаріуса звернулася Л., яка заявила, що протягом шести років перебувала у фактичних шлюбних стосунках із загиблим. За її словами, В. пішов від своєї дружини, не розірвавши з нею шлюб, і всі ці роки проживав у квартирі Л. Зараз остання перебуває на другому місяці вагітності. Будинок В. купив для неї і їх майбутньої дитини. У заяві Л. просила розділити спадкове майно спадкодавця тільки після народження його дитини.

Питання до задачі:

1. Чи зобов'язаний нотаріус задовольнити вимоги Л. про розподіл спадкового майна В. після народження нею дитини?
2. Як зможе Л. довести, що батьком ще не народженої дитини є В.? Якщо вона надасть такі докази, то чи виникне право на спадщину у ще не народженої дитини?
3. У чому виявляться заходи щодо охорони будинку, які має розпочати нотаріус за заявою дружини В.? За чий рахунок будуть відшкодовані витрати на охорону будинку?
4. Які дії має вчинити дружина В. для збільшення своєї частки в спадщині?

Задача № 3.

Батько та син Василенки 12.12.06 вирушили в гори. Через кілька годин погода різко погіршилась і від сина до рятувального центру надійшло радіоповідомлення, що його батько провалився у льодову розщілину і загинув, а він сам потребує термінової допомоги. Тільки наступного дня рятувальники знайшли Василенків — і батько, і син були мертвими. *Для кого повинна бути відкрита спадщина після Василенків, якщо після батька Василенка залишились живими його дружина, дочка і онука від померлого раніше старшого сина, а у сина Василенка — дружина і син?*

Задача № 4.

Після смерті Іванченка залишилося: житловий будинок, недобудовані хлів і гараж, присадибна ділянка, автомобіль, телевізор, меблі, земельний пай 2,5 га у селі, приватизована трикімнатна квартира з меблями в Києві, грошовий вклад у відділенні Ощадного банку України сумою 6500 грн, не повернутий банківський кредит сумою 10000 грн, який повинен був виплачуватися протягом 10 місяців по 1000 грн щомісячно. Йому також не була виплачена пенсія за 5 останніх місяців сумою 10000 грн і вихідна допомога у зв'язку з виходом на пенсію як слідчому прокуратури сумою 8500 грн. Після смерті Іванченка залишились його дружина, що мешкала разом з ним у селі, дочка, що мешкала у його квартирі в Києві разом з чоловіком і постійно допомагала батькові матеріально, а також працюючи на городі та по господарству в селі; син, який проживав у Польщі і ніякої допомоги Іванченку не надавав. Дочка забезпечила похорони батька і встановила гранітний пам'ятник вартістю 3 000,0 грн. *Визначте, хто повинен бути закликаний до спадкування і яке майно вони мають право спадкувати.*

Рекомендована література та нормативно- правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2004р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
3. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1994 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
4. Закон України «Про міжнародне приватне право» 23.06.2005 № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>
5. «Порядок посвідчення заповітів і доручень, прирівнюваних до нотаріально посвідчених» Постанова Кабінету Міністрів України від 15 червня 1994 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-94-п#Text>
6. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України. Наказ Міністерства юстиції України від 22.02. 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>

7. Порядок вчинення нотаріальних дій посадовими особами органів місцевого самоврядування. Наказ Міністерства юстиції України 11.11.2011 № 3306/5 . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1298-11#Text>
8. Постанова Пленуму Верховного суду України „Про судову практику у справах про спадкування” № 7 від 30 травня 2008 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-08#Text>
9. Про затвердження Положення про Спадковий реєстр. Наказ Міністерства юстиції України 11. 07. 2011 р. № 1810/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0831-11#Text>
10. Положення про порядок учинення нотаріальних дій в дипломатичних представництвах та консульських установах України. Наказ Міністерства юстиції України, Міністерства закордонних справ України від 27 грудня 2004 року № 142 /5/ 310. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1649-04#Text>
11. Баранова Л. Охорона прав спадкоємців шляхом зміни черговості спадкування за законом. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/6184/1/Baranova_138.pdf
12. Заїка Ю. Зміна черговості спадкування за законом як вияв соціальної справедливості. *ВІСНИК МАРИУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ СЕРІЯ: ПРАВО.* 2023 ВІП. 25. С.101-107. <https://visnyk.mu.edu.ua/index.php/pravo/article/view/48/47>
13. Кухарев О. Є. Окремі аспекти правового статусу постмортальних дітей спадкодавця у спадковому праві України. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* 2018. № 1. С. 46–54.
14. Спадкове право : крізь призму судової практики ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої.. Х.; ЕКУС. 2021.
15. Косяченко К.Е., Єфімова А.О., Гуня В.М. Аналіз спадкування за законом у цивільному праві України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 5. С.152-155. URL: http://lsei.org.ua/5_2022/34.pdf
16. Сердечна І.Л. Черговість спадкування за законом: поняття та особливості застосування. *Порівняльно-аналітичне право.* 2020. №1. С.191-194.
17. Слома В.М. Спадкування за законом у цивільному праві України. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/43e50a6a-a660-4fdc-8bb5-3912859d08ff/content>
18. Ступак О. Спадкування за законом у практиці Верховного Суду. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_Spadk_za_zakonom.pdf
19. Розгон О. В. Правовий статус зачатой, але ще не народженої особи у спадкових відносинах. *Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса».* № 5(71). 2013. С.61–69. <https://files01.core.ac.uk/download/322748387.pdf>
20. Фомічова Н. Спадкування за правом представлення як особливий порядок закликання до спадщини спадкоємців за законом. *Юридичний вісник.* 2019. №2. С.77-82

